

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Vitruvii ... De architectura libri decem

**Vitruvius
Frontinus, Sextus Iulius**

Argentorati, 1543

Cap. XI

[urn:nbn:de:bsz:31-128539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128539)

inclusum: id autem ad perpendicularum collocatū in cultrum, uersatur cum rota pariter. Secundum id tympanum, maius item dentatum planum est collocatum, quo continetur axis, habens in summo capite subscudem ferream, qua mola continetur. Ita dentes eius tympani, quod est in axe inclusum, impellendo dentes tympani plani, cogunt fieri molarum circinationem, in qua machina impendens infudibulum, subministrat molis frumentum, & eadem uersatione subigitur farina.

DE COCHLEA QVAE MAGNAM COPIA

am extollit aquae, sed non tam alte.

CAP. XI.

EST autem etiam cochleae ratio, quae magnam uim haurit aquae, sed non tam alte tollit quam rota. Eius autem ratio sic expeditur. Tignum sumitur, cuius tigni quanta fuerit pedum longitudo, tanta digitorum expeditur crassitudo: id ad circum rotundatur. In capitibus circino diuiduntur circinationes eorum tetrantibus in partes quatuor, uel octantibus in partes octo ductis lineis: eaeque lineae ita collocantur, ut in plano posito tigno ad libellam, utriusque capitis lineae inter se respondeant ad perpendicularum: ab his deinde a capite ad alterum caput lineae perducantur conuenientes, uti quam magna erit pars octaua circinationis tigni, tam magnis spatijs discent secundum latitudinem. Sic & in rotundatione & in longitudine aequalia spatia fient. Ita quo loci describuntur lineae, quae sunt in longitudine spectantes, faciendae decussationes, & in decussationibus finita puncta. His ita emendate descriptis, sumitur saligna tenuis, aut de uitice secta regula, quae uncta liquida pice figitur in primo decussationis puncto: deinde traiecitur oblique ad insequentes longitudes & circinationes decussium. Et ita ex ordine progrediens, singula puncta praeter eundo & circuminuoluendo, collocatur in singulis decussationibus: & ita peruenit & figitur ad eam lineam, recedens a primo in octauum punctum, in qua prima pars eius est fixa. Eo modo quantum progreditur oblique per spatium & per octo puncta, tantumdem in longitudine procedit ad octauum punctum. Eadem ratione per omne spatium longitudinis & rotunditatis singulis decussationibus oblique fixae regulae, per octo crassitudinis diu-

dinis diu-

dinis diuisiones inuolutos faciunt canales, & iustam cochleæ naturalemq;
 imitationem. Ita per id uestigium alie super alias figuntur unctæ pice li-
 quida, et exaggeratur ad id, ut longitudinis octaua pars fiat summa crassi-
 tudo. Supra eas circulantur & figuntur tabule, que pertegant eam in-
 uolutionem: tunc eæ tabule pice saturantur, & laminis ferreis colligan-
 tur, ut ab aquæ uine dissoluantur. Capita tigni ferreis clauis & laminis
 continentur, ijsque infiguntur stili ferrei. Dextra autem & sinistra
 cochleam tigna collocantur, in capitibus utraque parte habentia trans-
 uersaria confixa. In his foramina ferrea sunt inclusa, inq; ea inducuntur
 styli, & ita cochlea hominibus calcantibus facit uersationes Erectio autem
 eius ad inclinationem sic erit collocanda, uti quemadmodum Pythagori-
 cum trigonum orthogonium describitur, sic id abeat responsum: id est,
 uti diuidatur longitudo in partes quinque, earum trium extollatur caput co-
 chleæ, ita erit à perpendiculo ad imas nares eius spatium, partes quatuor.
 Quæ ratione autem oporteat id esse, in extremo libro eius forma descri-
 pta est.

Quæ de materia fiant organa ad hauriendam aquam, & quibus ratio-
 nibus perficiantur, quibusq; rebus motus recipientia præsent uersationi-
 bus ad infinitas utilitates, ut essent notiora, quam apertissime potui per-
 scripsi.

DE CTESIBICA MACHINA, QUÆ AL-
tissime extollit aquam. CAP. XII.

INSEQVITVR nunc de Ctesibica machina, quæ in altitudinem
 aquam educit, monstrare. Ea fit ex ære, cuius in radicibus modioli fi-
 ni gemelli paulum distantes, habentes fistulas (furellæ sunt figura) simi-
 liter coherentes, in medium catinam concurrentes, in quo catino fiant axes
 in superioribus naribus fistularum, coagmentatione subtili collocati: qui
 præobturantes foramina narium, non patiuntur exire id quod spiritu in
 catinum fuerit expressum. Supra catinum penula, ut insudibulum inuer-
 sum, est attemperata, quæ etiam per fibulam cum catino cuneo traiecto,
 continetur & coagmentatur, ne uis inflationis aquæ eam cogat eleuare.
 Insuper fistula quæ tuba dicitur, coagmentata, in altitudine sit erecta. Mo-
 dioli autem habent infra nares inferiores fistularum axes interpositos su-
 pra foras

HH a pra foras